

**Ing. Zuzana Zelenická: Sub-regionálna spolupráca a európska integrácia.
Postavenie Visegrádskej spolupráce a Baltskej spolupráce v architektúre
Európskej únie**

Doktorská disertační práce, červenec 2010

Posudek

Předložená verze práce má celkem 219 stran, text práce (202 strany), seznam literatury a zdrojů (10 stran), 4 přílohy (7 stran)

Autorka člení práci do úvodu a čtyř kapitol.

Úvod (29 stran)

1. Višegrádská spolupráce (56 stran)
2. Baltská spolupráce (54 stran)
3. Porovnání visegrádské a baltské spolupráce (22 stran)
4. Regionální architektura Evropské unie (29 stran)

Shrnutí a závěry (5 stran)

Úvod práce je neobvykle rozsáhlý, obsahuje cíle práce, metodologii, metodu výzkumu, hypotézu, charakteristiku struktury práce a analýzu literatury a zdrojů. Součástí úvodu je i část nazvaná teoreticko-metodologický přístup.

Práce se zabývá dvěma hlavními tematickými okruhy, první okruh je věnován charakteristice visegrádské a baltské subregionální spolupráce a jejímu srovnání, druhý okruh je věnován regionální architektuře Evropské unie.

Cílem práce je podle autorky *„zkoumání vzájemného vztahu menších kooperačních forem komplexní integrační formy na pozadí celkové regionální architektury evropského kontinentu“* (str.9)

„Výběr problematiky disertační práce vychází z pocítované mezery v odborné akademické i vědecké diskusi co do komplexního popisu a bližší charakteristiky celkové subregionální architektury evropského kontinentu.“ (str.11)

Předmětem zájmu autorky je *„teritorium evropského kontinentu, resp. jeho zúžená verze v podobě Evropské unie“, který slouží jako „rámeček, v němž se odehrávají souběžné anebo komplementární procesyNa některých místech v závěrečné kapitole popisují evropskou architekturu v širším slova smyslu, ale s vědomím, že EU hraje dominantní úlohu i v širším celoevropském regionu“* (str. 9).

První tematický okruh (kapitola I, II a III) se týká visegrádské spolupráce, baltské spolupráce a porovnání visegrádské a baltské spolupráce (celkem 132 stran) a představuje hlavní část disertační práce. Jejím přínosem je zejména analýza baltské spolupráce a její porovnání s visegrádskou spoluprací. Pokud jde o visegrádskou

spolupráci prezentovaný text vhodně doplňuje práce zabývající se tímto tématem, zabývá se jejím vývojem a charakterizuje její roli v rozšířené Evropské unii.

Pro hodnocení postavení a významu V4 je důležité, že toto seskupení bylo ustaveno a funguje na bázi politických prohlášení a jeho vývoj a aktivity jsou determinovány názory a přístupy vlád jednotlivých zemí. Politické změny v jednotlivých členských státech se významně projevují na vývoji a zaměření činnosti V4. Autorka tuto skutečnost ve svém výkladu dostatečně postihla.

Autorka mluví o „*nové visegrádské spolupráci*“ po vstupu účastnických zemí do EU. Přichází z tezí, že „*nová visegrádská spolupráce se přesunuje ze směru západního na směr evropský a a konec konců na směr východní*“ (str. 86). Tuto tezi by měla podrobněji vysvětlit.

Pozornosti zaslouží snaha autorky o definování pojmu identity v národním, středoevropském i evropském kontextu. Přichází s vlastní definicí identity, kterou chápe jako *ztotožnění s určitým prostředím, v daném případě s regionem, určitými hodnotami, praktikami a náladami. Jde o pocit spolupatříčnosti k celku a zároveň odlišnost vůči okolí* (str. 91). Pracuje s pojmy slabá a silná identita (str.94).

Přínosem práce je charakteristika role subregionálních struktur v Evropě po rozpadu bipolárního systému. Důležitým cílem těchto struktur bylo vytvářet podmínky pro vstup účastnických zemí do Evropské unie. Je škoda, že autorka nevěnovala větší pozornost charakteristice a výsledkům regionální integrační struktury – Středoevropské dohody o volném obchodě (CEFTA I), která byla vytvořena v roce 1992 a po vstupu účastnických států do EU v roce 2004 zanikla. Byla však jako „dobrá značka“ využita v roce 2006 za aktivní podpory EU pro vytvoření subregionální integrační struktury v jihovýchodní Evropě (CEFTA II). Otázce CEFTA I věnuje autorka jen několik odstavců (str.62) na rozdíl od regionální oblasti volného obchodu BFTA, kterou vytvořily pobaltské státy Estonsko, Litva a Lotyšsko.

Pro vývoj evropského integračního procesu po roce 1990 mělo zásadní význam kodaňské zasedání Evropské rady z června 1993, které formulovalo tzv. kodaňská kritéria pro vstup nových členských států do EU. Autorka tomuto dokumentu věnuje jen okrajovou pozornost (str.60).

Pokud jde o vývoj po roce 2004, tj. po rozšíření Unie o deset nových členských států, autorka dochází k závěru, že role subregionálních struktur nezanikla, struktury fungují v nových podmínkách a je na jednotlivých státech, do jaké míry těchto podmínek využijí. V některých otázkách postupují společně (vstup do Schengenského systému) v některých otázkách dochází k diferenciaci. Je škoda, že se autorka nezmiňuje o důležité skutečnosti, která přispívá k diferenciaci v obou seskupeních, a to začleňování do eurozóny. Slovensko se stalo členským státem eurozóny 1.ledna 2009, Estonsko se jím stane 1.ledna 2011.

Druhý tematický okruh disertační práce (kapitola IV – 29 stran) je nazvána „Regionální architektura Evropské unie“. Úroveň zpracování této části nedosahuje úrovně první části, jež je věnována visegrádské a baltské spolupráci. Prezentovaný výklad se odchyluje od názvu kapitoly, zahrnuje subregionální struktury, které nejsou součástí Evropské unie, nebyly jí iniciovány a vznikly v období, kdy zúčastněné státy řešily otázku

vzájemné spolupráce v rámci jednotlivých subregionů. Nejasnost pojetí a přístupu ke zpracování kapitoly si autorka uvědomuje, jak uvádí na str.9.

K prezentovanému výkladu v kapitole IV je možno uvést řadu výhrad. Autorka např. neuvádí celkový počet struktur, které do seznamu zařadila. Neuvádí počet struktur, jež vznikly před rozpadem bipolárního systému v Evropě (např. Benelux, Severská rada, Severská pasová unie, ESVO, ZEU) a jejich vztah k EU a počet struktur, které vznikly po rozpadu bipolárního systému.

Problémem kapitoly IV je uvedení velkého množství subregionálních struktur, které jsou označeny zkratkami, jež vycházejí z anglických názvů. Dokonce i členství v těchto strukturách je v některých případech uváděno anglickými zkratkami názvů států. Čtenář se v tomto seznamu obtížně orientuje.

Autorka jen v některých případech uváděné struktury stručně charakterizuje, např. Černomořskou ekonomickou spoluprací (str. 173), což neumožňuje provést jejich srovnání a obecné hodnocení.

Z prezentovaného výkladu není např. jasné, které struktury vznikly a fungují na základě politických deklarací, a které na základě mezinárodních smluv. Tato analýza je důležitá i pro hodnocení, které struktury mají kooperační, a které integrační charakter.

Nedostatečná analýza jednotlivých struktur neumožňuje ani jejich srovnávání a celkové hodnocení. Např. konstatování, že *„je značný rozdíl mezi deklarovanými cíli a jejich reálným naplněním. Můžeme dokonce tvrdit, že většina struktur funguje jen v deklaratorní rovině“* (str. 188) jsou jen zčásti opřeny o provedenou analýzu.

Obdobně nelze opřít o provedenou analýzu závěr, že *„statistiky ukazují, že po vytvoření zóny volného obchodu (CEFTA, BFTA) nedošlo k růstu vzájemného interregionálního obchodu, který zůstal na minimu“* (str. 188). Autorka neuvádí důkaz pro své tvrzení, např. odkaz na statistiky členských zemí, či mezinárodních organizací. Navíc je tento závěr v rozporu s textem na str. 62, kde se uvádí, že vzájemný obchod průmyslovými výrobky v rámci CEFTA I se zdvojnásobil.

Celkově lze konstatovat, že autorka si v kap. IV stanovila velmi náročný záměr, který není možno na omezené ploše 29 stran uspokojivě realizovat. Nicméně svým textem přispěla k osvětlení některých aspektů této důležité problematiky.

Závěr

Přes kritické výhrady ke kapitole IV splňuje předložená práce požadavky na doktorskou dizertační práci, a to zejména s přihlédnutím k úrovni zpracování kapitoly I, II a III.

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.

JUDr. Miloslav Had, CSc

14.9.2010